

ULLERUPGAARD ENE

Ved P. L HALD

DE TO GAARDE, Nørre- og Sønder Ullerupgaard i Sennels Sogn, der ligger ca. 6 km fra Thisted ved Aalborg Landevej, udgjorde oprindelig tilsammen en Gaard, som hed Vollerup; det er rimeligvis ogsaa den, der kaldes "Woldorp", hvortil en Mand, Niels Esgesen, skrev sig 1394. I alle Tilfælde ved man, at han havde nøje Forbindelse med Thy, og han er antageligt Gaardens første kendte Ejer. Blandt hans Arvinger var den Palne Kirt, hvis Søn Niels Pallesen Kirt er Ejer af Gaarden 1458. Den 25. April 1459 tilskøder han Dueholm Kloster i Nykøbing en Gaard, "som i Sennels Sogn ligger og kaldes Oppogrund i Hillerslev Herred". Til Stadfæstelse underskriver Ratloff Friis til Nebel og en Bymand i Thisted, hvis Efternavn er Terchilsen, Fornavnet ulæseligt.

Nørre Ullerupgaards Hovedbygning Foto: Miltersen

Den næste Ejer er Sønnen Henning Kirt. Iflg. Indskrift paa en af Kirkeklokkerne i Thisted var han Ejer 1493. Gaarden skrives da Vollerup; hvorlænge han var Ejer er usikkert, muligvis fra 1493-1507, men 3. Februar 1515 tilskøder hans Enke Karen Eriksdatter Løvenbalk for sin Husbonds og sin Søn Erik Henningsens Sjæle 1 Gaard i Sennels, 1 Gaard i Semby, 1 Bol i Harring til Dueholm Kloster for en Messe hver Uge for Johannes Evangelist Alter i det søndre Kapel og en Begængelse hvert Aar. Erik Henningsen var Ægteparrets eneste Søn og omkom ved Drukning i Skern Aa.

En senere Ejer synes at være Niels Skeel til Nygaard, der gav den i Forlening til Thomas Thomsen (Sehested); han skriver sig nemlig til Ullerupgaard i Thy 1532, 1536 og 1539. Der eksisterer en Rettertingsdom af 1552, Skt. Lucas Evangelists Dag, der afviser en Sag mod Thomas Thomsen, der var anlagt af Erik Skram til Hastrup, fordi Sagen "var forfulgt til Hillerslev Herredsting, som Ullerup Gaard ligger, og Ullerup Gaard er ikke Thomas Thomsens egen Brofjæl, men hører Niels Skeel til, medens Th. Thomsen haver samme i Forlening paa nogen

Tid, og Th. Thomsen selv haver hans Hovedgaard Veldingseøgaardt"¹).

Niels Skeels Enke, Karen Krabbe, var efter hans Død Ejer af Gaarden, men boede i Aalborg, hvorfor hun maa have ladet en Bestyrer forestaa den. 1568 udgjorde dens Bøndergods 41 Gaarde, 9 Bol og 22 Huse i Han Herred og Thy, hvoraf Størsteparten laa i Hunstrup, Sennels og Hillerslev Sogne. Endvidere havde Karen Krabbe sammen med Medarvinger Ullerup paa Mors samt 25 G., 1 B. og 11 H.

Da hun døde, fik hendes Datter, Ingeborg Skeel til Vorgaard Ullerup. Da der fra denne Tid nævnes enkelte Navne i Forbindelse med Gaarden, saaledes 1573 Jørgen Daa, 1580 Christen Basse, saa det er troligt, at disse Mænd har haft den i Forlening.

Ved Ingeborg Skeels Død kom Gaarden 1604 til hendes Fætter, Hans Axelsen Arenfeldt til Rugaard; han var Søn af Axel Arenfeldt til Palsgaard og Anne Skeel. Kun kort var hans Ejertid, idet han døde 1611. Hans Arenfeldt var gift med Anne Jørgensdatter Marsvin, og han har iøvrigt efterladt sig nogle Dagbogsoptegnelser.

Ægteparrets Søn, Niels Arenfeldt, blev nu Gaardens Ejer. I hans Tid indtraf Kejsærkrigen, og da Gaarden laa ved Alfarvej, undgik den ikke mange Indkvarteringer og Besværligheder af de forbidragende fjendtlige Tropper; saaledes havde den bl.a. Indkvartering af Ritmester Taigs Rytterkompagni og senere af Ritmester Belges, og selvfølgelig led baade Ejer og Gaard under disse Besættelser.

Niels Arenfeldt var gift med Karen Hansdatter Dyre, Datter af Hans Dyre og Birgitte Skram. Efter hvad der oplyses, havde deres Samliv været meget uhyggeligt. Ikke mindre end to Gange forsøgte Niels Arenfeldt at

¹ Vist Vellingshøj ved Hjørring. Da. Mag. 68 R. 5 B.

ombringe sin Hustru med Gift, sidste Gang, da hun laa i Barselseng; men begge Forsøg mislykkedes. Den skræmte Kvinde fik Lejlighed til at klage til Kong Kristian d. 4., som straks antog sig hendes Sag. Her skal nu ikke kommes nærmere ind paa denne modbydelige Affære, men det kan være nok at oplyse, at Niels Arenfeldt blev dømt til ved Ed sammen med 12 Adelsmænd, deriblandt hans egen Søn, at sværge sig fri for Hustruens Anklage. Men man havde imidlertid ingen Tro hverken til Niels Arenfeldt eller hans Mededsmænd, hvilke Kongen

1688, som 4 Aar efter solgte sin Part for 480 Rdl. til Enevold Berregaard og Christen Mortensen Lelius, Borgmestre i Thisted. Det synes, som om de to Brødre Pors allerede havde foretaget en Deling af Gaarden, men da Berregaard og Lelius kom i Besiddelse af den, blev Delingen endelig. Berregaard fik Nørre Ullerupgaard og Lelius Søndre Ullerupgaard.

Da Berregaard overtog Nørre Ullerupgaard, var den paa 32 Tdr. Hartkorn og 105 Tdr. Bøndergods. Han ejede den til 1713, da han solgte den for 6500 Rdl. til Maur.

Søndre Ullerupgaards Hovedbygning Foto: Miltersen

karakteriserede som en Hoben Hundsfotter og Skælmer, og for fleres Vedkommende var Adelskabet ogsaa mere end tvivlsomt. Det viste sig da ogsaa, at de havde svoret falsk, og de blev alle 1642 dømt til at forlade Kongens Riger og Lande. Efter Frederik d. 3.s Tronbestigelse fik Niels Arenfeldt Lov til at komme tilbage til Landet, men om en Henstilling fra Kongen til hans Hustru om at tage sig af hans Ophold blev taget til Følge vides ikke. Karen Dyre havde Gaarden til 1668, da hun afstod den til sin Datter Anne Arenfeldt, der var gift med Claus Pors, som allerede 1650 havde faaet den i Pant; han var imidlertid afgaaet ved Døden 1660. Biskop Bircherod har i sin Dagbog følgende: "Om Morgenen Kl. halv fem døde paa Ullerup Gaard i Thy, Velbyrdig Claus Pors i sin Alders 43. Aar". Han var født efter sin Faders Død, og det mærkelige var, at denne Dato ogsaa var hans Faders Dødsdag, "dog for 43 Aar siden".

I dette Ægteskab var der flere Børn, saaledes de to Sønner Claus Herluf Pors og Hans Axel (Pors, hvis Besiddelse af Gaarden dog ikke var af lang Varighed. Ritmester Claus Herluf Pors var gift med Dorthea Enevoldsdatter Kaas, Datter af Enevold Kaas til Lyngholm. Dette Ægtepar mindes endnu i Sennels Kirke, idet en Oblatæske har følgende Initialer: C. H. D. K. 1677 (Claus Herluf (Pors) og Dorthea Kaas. Deres Søn Claus Enevold Pors blev Slægtens sidste Mand; han var født 18. Februar 1683, men 2 Aar efter mistede Familien Gaarden, idet en Del af den udlagdes ved Indførsel for 893 Rdl. til Enevold Berregaard m. f. l., og da Skatterestancerne ikke blev indbetalt, overtoges Resten af Gaarden af Kronen

König Lelius. Han døde 1731²), og hans Enke, Anne Elisabeth Hofgaard, blev 2 Aar efter gift med Oberstløjtnant Thomas Thomsen. Han var født i Kallundborg 1696 og Søn af Borgmester Thomas Jensen og Ingeborg Heglund; han døde 1749 og blev begravet i Nors Kirke (Epitafium). Igen var Enken Ejer af Gaarden, men da hun døde 1755, gik den ved testamentarisk Bestemmelse til hendes Svoger, Justitsraad Jørgen Thomsen. Han var imidlertid saa forgældet, at hans Fallitbo Aaret efter, 1756. solgte Gaarden for 14.489 Rdl. til Ejeren af Søndre Ullerupgaard, Lars Toft.

Søndre Ullerupgaard var som anført kommet i fhv. Borgmester i Thisted Chr. Mortensen Lelius' Besiddelse. Hans Enke, Kirsten Lauritsdatter, ejede saa Gaarden til sin Død, hvorefter den overtoges af Sønnen, Kancelliraad Morten Lelius. Hans Opbudsbo solgte den med Tiende og Gods, ialt 32, 10 og 200 Tdr. Hartkorn, for 10.500 Rdl. til Kommerceraad Lars Andersen Hvid, som solgte den, uvist hvilket Aar, til Lars Toft, der saaledes samlede Gaardene til een Ejendom.

Den nye Ejer, Lars Pedersen Toft, stammede fra Slette Strand, hvor han var født 17. December 1717, og Søn af Peder Toft og Maren Nielsdatter Høg; hans Hustru, Karen

² Ved Skifte 25. Januar 1732 foretaget 30 Dage efter Død efter Cancelliraad Mouritz Könning Lelius, g. m. Anna Elisabeth Hansdatter (Lavværgen Morten Lelius til Synder Ullerupgaard), fremlagdes confirm. Testamente af 23. Februar 1711. Det var oprettet 29. December 1710, ingen Børn, og den længstlevende arver. Da Testam. udstedtes, var de "boende ved Forpagtning paa den halve Ullerupgaard i Thy". (Skifteprotokol).

Hesseldahl, var født 13. September 1715 i Viksø og døde paa Ullerupgaard 4. Juli 1774.

Medens Lars Toft var Ejer, udgjorde Hovedgaardstaksten 66 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. og Bøndergodset 404 Tdr. 1 Skp. 1 Alb., hvortil kom Tiender til 60 Tdr. Lars Toft og Hustru forærede 1761 en Lysekroner til Sennels Kirke, og samtidig fik han som Kirkeejer indrettet et Begravelsessted i Kirken, hvor et Epitafium, der er forfærdiget 1770, er anbragt paa Sakristiets Nordvæg og fortæller om "en Mand, der fremfor mange havde meget af Naturens, Lykkens og Aandens Gaver, dem han meget vel anvendte til Guds Ære, til Næstens Nytte, til sit og sines Bedste".

Lars Toft døde 2. Juni 1773 og hans Hustru Aaret efter, og Gaarden overtoges af Sønnen Kancelliraad Nicolaj Toft.

Nicolaj Toft var født 1752, døbt i Sennels Kirke den 2. Juli. Han var 1. Gang g. m. Barbara Agnete Brorson, Datter af Præsten i Hillerslev Oluf Adolf Brorson og Mette Marie Ankersdatter Vinding. Hun døde 1792, og 1797 indgik Lars Toft sit andet Ægteskab med Karen Hesseldahl Jørgensen, Datter af Propr. Peder Jørgensen, Tandrup i Bedsted Sogn. Det Ægteskab blev ikke af lang Varighed, det endte med Skilsmisse, og 1804 blev hun gift med den aalborgske Stiftsfysikus Jens Kofod.

Nicolaj Toft var en ivrig Handelsmand. Efter at han først havde udvidet Gaardens Gods, begyndte han 1801 at bortsælge Bøndergodset, der nu udgjorde 457 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk, 14 Alb., og Tienden var steget til 172 Tdr. Hartkorn af Hillerslev, Kaastrup, Nors og Sennels Sogne, og endelig sælger han Ullerupgaard til Poul Markussen, der ejede Krastrup, i Aaret 1802; tilbage havde han Momtoft, hvor han døde 1893.

Nu var Justitsraad Poul Markussen blevet Ejer af Gaarden, men allerede 1807 fik han Bevilling paa at udstykke Gaarden, og i Forening med P. L. Føns solgtes Hovedparcellen til Jens Wad, der ejede den til sin Død 1837, hvorefter den Aaret efter ved Auktion købtes for 18,500 Rdl. af P. K. Hagensen.

Hagensens Søster Ane Dorthea var gift med den bekendte Nis Nissen til Spøttrup. Der fortælles, at Nissen havde givet P. Hagensen Gl. Ullerupgaard paa den Betingelse, at han skulde vedblive at sige a alle sine Dage. Hvorvidt der har været noget om den Snak vides ikke, men et Faktum er, at Peter Hagensen alle sine Dage sagde a.

Iøvrigt er følgende ogsaa knyttet til Hagensens Navn. Den 1. Januar 1862 døde den unge Ejer af Nabogaarden

Momtoft, Jens Breinholt, der stammede fra Vestervig Kloster. Tilbage sad hans unge Enke, Johanne Revsgaard, hun var kun 21 Aar gl., og det rygtedes snart langt omkring, at her sad en ung Enke paa en større Gaard, og Rygtet naaede da ogsaa over til Salling. Saa en Dag kom den unge Mand Harald Revsgaard fra Vium Mølle kørende over til P. Hagensen for at søge Oplysninger om den unge Enke. Oplysningerne maa have været tilfredsstillende, for inden han tog bort, bad han Hagensen om paa hans Vegne at fri til Enken, og hvis Svaret blev imødekomme, skulde Hagensen have hans smukke Køreheste for sin Ulejlighed; det var nemlig den Gang ikke helt ualmindeligt, at man friede ved en Kommissionær.

Hagensen fik Enkens Ja, og Aaret efter stod Brylluppet (1863). Da Harald Revsgaard havde faaet Ja'et, kom han med Hestene til Hagensen, som Aftalen var; men han vægrede sig ved at modtage dem for den Smule Tjeneste. Men Revsgaard sagde, at en Handel var en Handel, og Enden paa Historien blev, at Hagensen fik Hestene.

P. Hagensen deler atter Gaarden i to Ejendomme, nemlig i Gammel eller Søndre Ullerupgaard og Ny eller Nørre Ullerupgaard.

Gammel Ullerupgaard overtoges 1887 af P. Hagensens Søn Nis Nissen Hagensen, som dermed fik sit Barndomshjem. Han var født 1851 og blev gift med Margrethe Katrine Nørgaard fra Aggersborggaard. 1912 solgte han Gaarden, hvis Hartkorn nu udgjorde 18 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. 12 Alb. tiendefri Hovedgaardsjord for 159,000 Kr. til N. Johansen, der igen solgte den til P. C. Knudsen, hvorefter den 1916 købtes af Thylands Udstykningsforening, der udstykkede Jorderne og solgte Hovedparcellen, 10 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. 1³/₄ Alb. Hartkorn til den nuværende Ejer, V. Oddershede. Avlsgaarden brændte 1905, medens Hovedbygningen, der er opført af Grundmur med Tegltag, sikkert stammer fra det 18. Aarh.

Ny Ullerupgaard var allerede 1878 solgt til P. Hagensens Søn, Martin Hagensen, for 120,000 Kr. Han døde imidlertid 1887, og hans Enke hensad med Gaarden til 1914. Efter at en Del Jord var frasolgt, købtes den for 130,000 Kr. af J. Sloth Odgaard, der 1. Maj 1952 overdrog den til Sønnen K. R. Sloth Odgaard. Hovedbygningen med Skifertag er opført 1876 og Ladebygningerne 1864.

For god Hjælp ved Udarbejdelsen takker jeg Proprietær J. Sloth Odgaard.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1952, side 386-396)